

h) Lanak Euskaltzaindira bialdu bear dira (Ribera, 6-BILBAO) 1960-gko. uztailaren 20-a baiño leen. Lema batekin firmatu bear dira, eta lemaren giltza sobre itxi batean bialdu bear da.

EUSEBIO ERKIAGA JAUNARI DOMINGO AGIRRE SARIAREN EMATEA

1959 Abenduaren 3-an Euskaltzaindiaren etxean eman zitzaion Eusebio Erkiaga jaunari Domingo Agirre novela-saria. N. Oleaga jaunaren eskutik artu zuen eta Aita Fernando Mendizabal-ek itzaldi au irakurri zuen:

Euskaldunok: danok dakigu gutxi-asko zertarako bildu geran emen. Euskeraren eguna ospatzen dugu gaurko egunez, eta ama maite orri diogun mai-tasunak, bultzada bat eman digu biotzean orrixe agur egitera benik etorri gaitzen.

Bagaude ementxe ama orri maite dugula esateko zai: eta gure aurrean agertzeko, zer ekarriko, eta bere frututik mardulenetako bat agertzen digu Euskerak, esanaz: Orra or txiki txikitandik nere magalean azi ta ezi dudan seme bikaiña, orra or bene benetako euskalduna: Eusebio Erkiaga Jauna. Semeak baitira, izan ere, amaren gananiña ta ospakizunik aundiena: eta zenbat eta semeak bikaiñago, ainbat jatorrago ama.

Lekeitio'n jaio zan gure euskaldun jator au: euskeraz jaio ere. Artean seaskako epeletan zegoala, ama xamur arek kantatzen zizkion «lo-lo» gozo aiek erein zuten Eusebio'ren biotz berrian euskeraren azia: eta ez alperrik orratio.

Urteen buruan, gorputz eta animaz azi zanean, barneko urduritasunak kanpora agertzeko agintzen zion bere euskal-miñak. Aundiak zituan esateko, eta landu egin bear noski amak emandako euskera ura, bere barne-gauzak bete betean aterako bazituan. Eta asi zan bizkaiera sakonagotzen, eta gipuzkera ta napar-lapurdiara menderatzen. Gero, Euskalerra guztian barreiatuko ziran Erkiaga'ren euskal-gogo-deiak. Iñun txapelketarik bazan, antxe genduan Erkiaga euskal-txapela eramaten edo lenengoeekin burrukan. Eta ez uste izan, gero, loxintxatan nabillenic, ez: mundua bezin borobilla da egi au. Zerok entzun, bestela, onoko auek, luzeegi ez egitearren itz gutxitan esango badituz ere:

1936'an: **Lora Gorriak** derizkion lirika-lana agertu zuan, Eusebio Maria Azkue'ren gorazarrez Lekeitio'n egindako VII'gn Euskal-poesi-jaian: eta oorezko aipamen berezi bat irabazi.

1950'an: **Nekazariarena** izeneko olerkiarekin, bigarren saria eraman zuan, «Educación y Descanso»k Donostian eraturako literatura-sariketan.

1952'an: **Sinisogorra** izeneko teatro-lana agertu zuan Donosti'ko teatro-sariketara, eta aurren saria eraman.

Irabazi zuan gaiñera beste bigarren sari bat ere, Lapurdi'ko euskeraz idatziriko **Azkueren Heriotza** deritzaion eresiarren bidez, ori zala-ta an egindako lirika-poesi-sariketan.

1952'an: Euskaltzaindiak bere urgazle izendatzen du.

1955'an: Irugarren saria eramaten du, Euskaltzaindiak antolatutako novela-sariketan, **Aspaldiko Maigret** izenez itzulitako G. Simenon'en novela ba-tekin.

1956'an: Aurren saria, Sara'ko lirika-poesi-sariketan, lapurdieraz idatzitako **Axular Handiari Ohore** deritzaion kantuarekin.

1957'an: Aipamen bat eraman zuan, Bilbo'ko **Abao'rako** egin zuan **Usoa de alos** izeneko opera-gaiarekin.

1958'an: **Arranegi** oitura novela argitaratzen du, Bizkaiko euskeraz idatzirik.

Eta azkenik, «Domingo Agirre»ren novela-sariketa irabazi du bere **Araibar Zalduna** deritzaion novela jator baiño jatorragoarekin. Eta ain zuzen, Prantzisko-Xabier'koaren egun auxe, eta Euskeraren egun auxe aukeratu du Euskaltzaindiak «Domingo Agirre»-saria Eusebio Erkiaga Jaunari eskuetartzeko. Zorionak, beraz, eta Jainkoak eman dakizkizula urte asko, Euskera, olako frutu mardul ugariz aberastu dezaiguzun. Zorionak, eta eskerrik asko zuri euskaldun guztien partetik, eta nere bakar onen aldetik ere bai.

Nere entzule agurgarriok: ez nuke Jainkoarren, onen itz labur eta xapa-tzekin, geratu nai. Ez orixe! On aundia egin oi du gauza aundien ausnar-tzeak, eta gaur ospatzen dugun egunak ere eman dezaiguke irakaspen ede-rrik asko. Euskeraren eguna ospatzen dugunez, eta gaur-egun gure Euskera maite onen bizi-eriotzak ain gora-beratuak ditugun ezkerro, Erkiaga Jaunaren lanak burura ekarri didan gogoeta bat agertu nai nizueke.

Eta, galdera batez asteko: Zerk eman dio Erkiaga'ren euskerari orren-besteko frutuak sortzeko almena? Ori esan, ez digu Erkiaga'k oraindik iñun esan; baiña ortxe utzi digu idazlanetan zabaldurik bere indar bizi aparteko ori. Asmatu diot izkuntua, eta zuei esateko gogoia eman dit: Jaunak, Eusebio Erkiaga euskaldun euskalduna dugu ezur eta mami; Eusebio Erkiaga'k euskerazko gogoia dauka, euskerazko bizitza, euskerazko anima. Eta orren lur gozotan azitzen dan landareak, mardula eman bear naitaez frutua.

Bein baiño geiagotan pentsatu izan dut zer ote dan izkuntza baten zergaitia eta mamia; gure Euskerari zertuaz, ia zer esan nai duan Euskerak, euskaldunon biotzetan ain toki berezia eukitzeko. Eta bai; ikusi diot biotzaren barru barrurairio sartuta daukagun zuztar ori: arkitu dut, atera dut, eta neronek esango dizuet. Orra: gure animaren bizitza, gure barne-miñak eta beroa adierazteko egiña da izkuntza, eta anima orretxen seiñalea eukitzen du izkera bakoitzak. Min eman dit benetan billaketa onek: ain zuzen ere, billa asi, eta gutxi ikusi baitituz ezaugarri ori daukaten euskaldunak. Grezia'ko Diogenes bezelatsu asi naiz ni ere linterna eskuan artuta euskerazko euskaldunak billatzen. Eta bai, asko ikusi ditut Euskalerrian jaoiak, asko euskaldun ama baten biotzeko odolaz sortuak; baiña anima-barrura begiratutakoan, utsik arkitu ditut: etzegoan an euskeraren sukalderik, ez euskeraren banderarik. Bazekizkiten euskerazko itzak, lardaskatzen zuten euskera, zenbait kontutxo esateko lain: baiña aien anima izketan asten zanean, etzan entzuten

euskeraren soifurik an. Bazeukaten, bai, biotzean jasotako aldaretxo bat, antxe zegoan pitxi pitxia euskera: baiñan ilda, bizirikan gabe, iñor datorrenean salara eraman eta pitxi ura erakusteko bezela. Etxe artan, ez da Euskera errege, anima orrek ez du bearrezkoa Euskera, ez da bere bizitza adierazteko eskatzen eta irrikitzen duan tresna.

Au ez da nik asmatua: egi bete betea da. Ikusi bestela. Zenbat ditugu gaurko euskaldunen artean, baserritar-jendea-ta kendu ezker, beren barneko bizitza, beren Jainkoarekiko artu emanak, beren barne-bizitzako gorabera guztiak euskeraz erabakitzen dituztenak? Ez naiz emen gizartean eraman bear dugun bizimoduarekin ari, ez. Badugu gizonok biotzean, iñork profanatu ez dezakean txoko bat: gere buruaren maitasun, atsekabe, kezka, ta miñiak gordetzen ditugun santutegi bat. Or ez digu iñork muturrik sartuko; gerok gera or jaun eta jabe. Eta txoko ortan, eta biotzeko izkutaleku ortan, zer soifü jotzen diogu guk geron animari? Or agertzen dugu guk geron benetasunik sakonena, eta geron buruari agertu ere: iñundik eta iñola ere en-gaiñatu nai izango ez gendukean geron buru orri. Orixe da gizonaren benetasuna zertzen duana: txoko orixe. Eta barru ortan gertatzen zaigunari begiratu ezker, amaikatxo izango lirake euskaltasunaren arrastorikan ere biotzean ez luketenak. Eta arritu egingo gera gero, gure idazlanak ain urri eta txepelak badira? Nola nai dugu, ba, lan jatorrik egin euskal-gogorik ez badaukagu?

Esango dizuet auxe, eta zerok ikusi egia dan ala ez. Nere ustez, oso gutxi dira euskaldun eskolatuen artean, euskeraz pentsatzen eta burutazioak euskeraz izaten dituztenak. Gaurregun argitaratzen diran lanak, geientsuenak beintzat, erderatik itzulitako lanak dira: erderaz pentsatu eta euskeraz jarritakoak. Badakigu euskal-gramatika, eta konturatu gabe betetzen ditugu euskeraren arau oiek; eta ori aixa egiten dugulako, pentsatu ere euskeraz egiten dugulakoan gaude. Batek baiño geiagok esango dit emen: nik beintzat ez dut erderaz pentsatzen euskeraz idaztekoan. Bai: bear bada zeu etzera konturatzten, eta guztia euskeraz egiten duzulakoan zaude; baiña urratu dezagun sail ori piska bat bai, eta zerorrek ikusiko duzu.

Euskerazko lanen bat egiten ari zeranean, zergatik etortzen zaizu ainbeste aldiz erdera burura? Zergatik galdetzen duzu ainbestetan euskerazko esaera bat irakurri edo entzun ondoren: zer esan nai du orrek erderaz? edo nola esaten da ori erderaz? Entenitu bai, ulertzen dugu bear bada euskeraz ere, baiña ez diogu esanai bete betekorik artzen, orren erderazko berdiña arkitu bitartean. Ez ote zaigu iñoiz au gertatu, nere entzule maiteok? Eta zer esan nai du orrek, gure bizi-giroa erderaz daukagula besterik? Frantzesez, edo Inglesez, edo Alemanez ere ez ote zaigu berorixe gertatzen?: alegia, ulertu egiñarren, ez dirala izkuntza oiek Gaztelako erdera bezin biziak guretzako. Irakurri dezagun, ordea, erderaz, eta orduan ez dago beste iñungo izkuntzarekin berdindu bearrik: orixe baita gure barruan jotzen dan soifüa. Gezurretan ari ote naiz, gero, ori dana esatekoan? Obe bai, baiña...

Aitzaki au aterako didazute: Izan ere, erderaz gereganatu dugu gure kultura guztia-ta. Ez dizuet nik ori ukatuko; konprenitzen dut orren sakona eta zabala. Baiña orrekin ez dugu ezer egiten. Emen erabaki egin bear da, erabaki. Guztiz konprenigarria da aitzaki ori; baiña gaitz orixe ari zaigu gure Euskera maitea ondutzen. Orren erremedioa, herriz, auxe baiño ez da; gure buruko gogoetak agertzeko, gure animaren dardar eta zirrarak azaltzeko, gure nortasuna adierazteko, Euskera nai ta naiezko biurtzea. Eta ori, ez zerbait idatzi edo argitara bear dugunean bakarrik; geron barruan ari geranean ere bai, eta orduan are geiago gairera. Gure Euskerak nortasunik izango badu, barrungo nortasun ori bear du batez ere. Ori egiten ez dugun bitartean, eskaparateetan ikusten diran maniki oien soñekoa bezelaxe izango dugu Euskera: gizonik gabeko jantzia, saloietako edergarria, museoetako pitxia: aspaldi bateko euskaldunek itz egin izan omen zuteneko izkuntza zaar bat. Alperrik dugu, Euskera biotzez maite dugula esatea; alperrik dugu, gizonen aurrean itxura eta plantta egitea. Euskera orri gure anima ematen ez badiogu, Euskera orri gure adimenean zuztarrak ematen ez badizkiogu, gizonaren gorputzari jasotzen zaiona berberaxe gertatuko zaio: anima kendu, eta il.

Aita San Prantzisko Xabier'koaz kontaktzen dan gertaera auxe datorkit burura. Ba omen zegoan ilzorian Aita San Prantzisko, eta sukarrak ezaguera kendu zionean, euskeraz itz egiten asi omen zan, inguruoak zearo arrituta utzirik. Bera konturatu ere egin gabe, euskeraz egiten zion ari bere animak. Nik ere orixe atera nai nuke nere itzokin euskaldun guztion asmoetatik: izan gaitzela danok euskerazko euskaldun, ez kanpoan eta bai biotzean. Egin dezaogun euskeraz geron buruari; bizi ditzagun euskeraz gure biotzaren kezka eta miñak, txerta dezaogun Euskera geron bizitzari. Ori egiten badugu ez da igartuko gure izkera maitea; euskaldun izango da arbola, eta euskerazkoak bere fruituak. Eta barrua betea badaukagu, gure bizitza mardula bada, jatorrak eta bikaiñak izango dira gure fruituak ere, gaur ospatzen dugun Eusebio Erkiaga Jaunarenak bezelaxe.

Naiko motel esan badizuet ere, erakutsi auxe ekarri dit gogora benetako euskaldun jator onen euskal-obrak. Gora bat gure ama Euskerari, eta zorionak Eusebio Erkiaga Jaunari.

Agur.

A. Fernando Mendizabal
(Arantzazu-ko praillea).

EUSKALTZAINDIAREN JAIALDIA

Urtero bezela, aurten ilbeltzaren 10-ean egin zan Arriaga Teatroan. Parte artu zuten: Gipuzkoako ta Bizkaiko bertsolari txapeldunak, Uztapide eta Embeita, bigarrenak, Michelena ta Azpillaga, eta Basarri guztien nagusiak; Elgoibarko teatrogilleak Aitona ta Billoba V. Garitaonandiaren obra eman zuten; eta San Anton Orfeoiko kantariak sei kanta Euskalerriko eskeiñi zituzten. Jentez guztiz beterik egon zan Teatroa eta gustura atera ziran guztiak.